Šarše, Vojtěch

Církev Ježíše Krista a jeho zástupce na zemi Simona Kimbangua : opravdové osvobození národa či ducha?

Sacra. 2025, vol. 23, iss. 1, pp. 45-61

ISSN 1214-5351 (print); ISSN 2336-4483 (online)

Stable URL (handle): https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.82709
Access Date: 12. 09. 2025
Version: 20250910

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MUNI ARTS Masarykova univerzita Filozofická fakulta

Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University
digilib.phil.muni.cz

Církev Ježíše Krista a jeho zástupce na zemi Simona Kimbangua:

Opravdové osvobození národa či ducha?

Jesus Christ'S Church On Earth By His Special Envoy Simon Kimbangu: True Liberation Of The Nation Or Of The Spirit?

Vojtěch Šarše, FF UK, Ústav románských studií
e-mail: vojtech.sarse@ff.cuni.cz

Abstract

In this essay, I focus on the public appearances of the Congolese religious prophet, Simon Kimbangu. In 1921, he represented one of the greatest threats to the Belgian colonial system. He claimed to be the voice of Jesus Christ and proclaimed the equality of all human beings before the Holy Trinity. Through the analysis of various testimonies, interviews or official websites of the Kimbanguist religion movement, I will define the role of Kimbangu's prophecies in the colonial era but also in the de/postcolonial era. I will focus on the consequences of his public behaviour not only on the Kimbanguists themselves but also on the postcolonial political scene of the Democratic Republic of Congo. Furthermore, I will concentrate on the image that the Kimbanguists propagate about their predecessor. I will compare the function of this image as a state or nation-forming element, but also as a religious path toward liberation of the spirit.

Keywords

Simon Kimbangu, Kimbanguism, Democratic Republic of the Congo, identity, nation

Klíčová slova

Simon Kimbangu, kimbanguism, Demokratická republika Kongo, identita, národ

Mrtví nejsou mrtví (Diop, 1960: 30)

Úvod

Konžan Simon Kimbangu (1887–1951) představuje ve světových dějinách kapitolu spíše neznámou, přičemž stejně tak opomíjená je i jeho církev, Církev Ježíše Krista a jeho zástupce na zemi Simona Kimbangua neboli kimbanguismus, a to i mezi teology a znalci křesťanského náboženství. Nicméně z naší pozice západních akademiků nemůžeme spolehlivě říci, jestli se jedná o pozici nevědomosti zakořeněnou

v kolektivní paměti či regionálně omezenou. Tato osobnost není oproti jiným význačným postavám stejného období systematicky ukotvena v historii jak západní akademie, tak v intelektuálním prostředí subsaharské Afriky. Je jí věnována nekoherentní pozornost a její odkaz je nejasný a nejednotný. V Demokratické republice Kongo (DRK) své řádné místo zaujímá především v rámci historie nenásilného antikoloniálního odboje a otevření křesťanství konžským identitárním prvkům.

Na tomto místě chci zdůraznit, že sekundární literatury na uvedené téma je poměrně velké množství, nutno podotknout, že je však velice těžko dostupná, ať už se jedná o články či monografie. Ty jsou publikované primárně ve francouzštině a nemají mnoho reedic. Často nejsou dostupné ani v knihovnách, ani online. Na tento článek to má jeden konkrétní dopad a to menší počet citací.[1] Pracoval jsem primárně s rozhovory se samotnými kimbanguisty či s jejich reportážemi – může se tedy zdát, že se jedná o článek nepodložený či dojmologický, náš záměr je však tyto neakademické zdroje kriticky reflektovat. Tento článek je tedy psán v dekoloniálním vědeckém rámci produkce západní akademie. Využívá více orální zdroje, které kriticky reflektuje a zároveň k nim přistupuje jako k plnohodnotným informacím z autentického vnitřního pohledu. Ze zkoumaného tématu tak nečiní inertní odosobněný objekt, ale ponechává lidem, kteří stojí ve středu zájmu, jejich komplexitu. Samotná kategorie „objektivity" je zde rozpouštěna, jelikož plné naslouchání lidem – především lidem žijícím v generačním útlaku, kterým kolonialismus je – nemůže vést k odosobněné sterilní „objektivní" syntéze. Jedná se o ukázku snahy zpřítomnit podreprezentované hlasy bez filtrování jejich obsahu skrze západní „nezaujatý a odosobněný" pohled. Doporučuji proto číst tuto studii jako snahu o dekoloniální vědecký přístup už jen výběrem tématu i způsobem zpracování. Tedy primárně budeme pracovat s reprezentací tohoto muže, kterou vytvořili jeho následovníci, ale kterou alespoň částečně převzaly různé politické narativy DRK – jedná se tedy o obraz nevyhnutelně individualizovaný, téměř mytického rozměru. V článku nechci dekonstruovat samotnou postavu Simona Kimbangua, spíše ukázat jeho osobnost jako neoddělitelnou součást společné paměti kolonizované a následně postkoloniální společnosti.

Simon Kimbangu je však jednou z nejvýznamnějších postav osvobozeneckého boje afrického kontinentu tváří v tvář kolonialismu. Ačkoli nikdy nevzal do ruky jakýkoliv typ zbraně, nikdy nehlásal nenávist nebo se neangažoval v politice, tudíž neměl žádný politický plán, i přesto se zapsal do dějin. Zařadil se tak mezi postavy, jakými jsou Ghaňan Kwame Nkrumah (1909–1972), Jihoafričan Nelson Mandela (1918–2013), Konžan Patrice Lumumba (1925–1961) či Burkinafasan Thomas Sankara (1949–1987). Simon Kimbangu, svými následovníky dodnes nazýván *Náš pán, Ježíš Kristus na zemi*, podle nich reprezentuje národní sebeuvědomění a znovuobjevenou, ryze konžskou identitu. Přestože na tři desítky let zmizel v koloniálním vězení, po své smrti se stal významným symbolem konžského národně-náboženského obrození. Jeho tři synové založili konžskou odnož křesťanského nábo-

[1] Existují samozřejmě i soudobé práce týkající se primárně života Simona Kimbangua a jeho vlivu na konžskou společnost. Jedná se z části o vědce ze Západu (Bazizidi, 2015; Elikia & Kivilu, 2014; Gampiot, 2017; Hochschild, 1999; Chomé, 1959; Klíma, 1977; Luwawanu, 2009; Mboukou, 2010; Plasman, 2017; Sinda, 1978; Thornton, 1998; Van Reybrouck, 2010).

ženství typu prorocké církve.[2] V tomto článku budu také analyzovat učení Simona Kimbangua a jeho propojení s křesťanským náboženstvím. Budu se také věnovat exaltaci této osoby právě jeho následovníky především v postkoloniálním období.

Na úvod je třeba uvést, že Simon Kimbangu není prvním náboženským vůdcem na konžském území, který je ovlivněný koloniálním náboženstvím – křesťanstvím. Více než 180 let před jeho narozením byla upálena Kimpa Vita, známá pod svým portugalským jménem Dona Beatriz (1684–1706).[3] Tato dcera vysoce postaveného konžského[4] aristokrata byla zakladatelskou antoniánského hnutí – synkretického náboženství propojujícího katolicismus s tradičními konžskými vírami. Tato mladá žena, která prohlásila, že ji posedl duch Antonína z Padovy, je dnes představitelkou africké revoluce a boje za africkou hrdost. Exaltace její postavy je reakcí na koloniální zastírání či deformaci historie afrických království, národů a tradic, jelikož téměř po celém africkém kontinentu docházelo k dekonstrukci historie, a to ve zdrcující prospěch eurocentrismu. Kolektivní paměť – ve smyslu národní kolektivní paměti, tedy hodnoty převzaté ze západních představ o národu[5] – se systematicky rozpadala kvůli etablování belgických škol,[6] kde bylo vše vyučováno z eurocentrického úhlu pohledu.[7] Činnost a životní dílo postav jako Kimpa Vita či právě Simon Kimbangu představovaly její (přinejmenším) částečnou rekonstrukci. Kimpa Vita a kimbanguismus má dodnes největší vliv v Angole, Konžské republice a Demokratické republice Kongo, které byly – respektive jejich části – před příchodem evropského dobyvatele sjednoceny pod Konžské království.

Obrovským přínosem Vity byl právě proces afrikanizace hlavního náboženství evropských kolonizátorů, které bylo primárně vnucováno kolonizovaným národům – nicméně díky Vitě se stalo kolonizovaným bližší svým obsahem. V tom sehrál velkou roli jednak jazyk *kikongo*, jednak ale také skutečnost, že Vita zakořenila některé biblické příběhy do oblasti Konžského království, kde se měl narodit i Ježíš Kristus. Kimpa Vita dále za svého života upravila několik modliteb a přeložila je

---

2 Kimbanguisté říkají, že jejich církev byla založena 6. dubna 1921 Simonem Kimbanguem, avšak až roku 1969 se stala členem Světové rady církví. Od roku 2000 však kimbanguisté již nejsou členy ekumenického hnutí a to proto, že druhý syn Simona Kimbangua, Salomon Dialungana Kiangani (1916–2001) prohlásil sám sebe za reinkarnaci Ježíše Krista. Změnil také datum Vánoc, tedy narození Ježíše Krista na 25. května – což je právě den narození Kianganiho. Několik let před touto zásadní změnou třetí syn Kimbangua, Joseph Diangienda Kuntima (1918–1992), prohlásil, že Ježíš se nenarodil 25. prosince. Více informací uvádí Agence d'Information d'Afrique Centrale (2017).

3 Někteří kimbanguisté [následující informaci nemohl autor tohoto článku nijak ověřit, a to z důvodu nedostatku zdrojů] věří, že Kimpa Vita byla upálena se svým malým synem na zádech. Těsně před smrtí prorokovala, že se duše jejího syna vrátí na zem a povede v novém těle konžský lid ke svobodě. Podle některých kimbanguistů se tak i stalo a duch tohoto dítěte byl znovuzrozen v těle Simona Kimbangua. Kimbangu je tedy nejen hlas Ježíše Krista, ale nese také dědictví této významné konžské ženy.

4 Zde máme na mysli samozřejmě Konžské království, nikoli kolonii a ani stát.

5 Jedná se o situaci paradoxní, avšak naneštěstí pro mnoho postkoloniálních států, především v subsaharské části kontinentu, typickou. Intelektuální elity bojující za dekolonizaci byly produkty západního koloniálního vzdělání, tudíž mnohé tzv. společenské hodnoty byly v nově vytvořených subsaharských státech přejímány ze západních vzorů, které byly dlouhodobě vštěpovány jako ideální.

6 Belgičané nebyli prvními kolonizátory tohoto území, od 15. století zde působilo Portugalsko, které se snažilo všemi způsoby (vojensky, násilným útlakem, křesťanskou vírou, výukou, vštěpováním jazyka atd.) upevnit svůj vliv.

7 V menší míře se koloniální či misionářské školy začaly na území kolonizovaném Belgičany ustanovovat od roku 1885, kdy tato teritoria získal Leopold II, ten však preferoval měnit kolonizované v pracovní sílu. Koloniální edukační systém se začal systematizovat v roce 1908, kdy Kongo přešlo do vlastnictví belgického státu.

právě do kikonžštiny. Jak uvidíme v následujících odstavcích, stejně tak pracoval s národními prvky, především s kikonžštinou,[8] i Simon Kimbangu. Kvůli tomuto zásadnímu odklonu od dogmatu kolonizátora byli oba dva přísně potrestáni.

Kimbanguismus

Kimbangu a jeho následovníci byli perzekvováni a trestáni koloniálním režimem. Po roce 1960 – po dekolonizaci – se stali jednou z oficiálně uznaných odnoží křesťanského náboženství. Svatou knihou je jim samozřejmě Bible. Neuznávají šamanismus, mnohoženství, tanec, alkohol, talismany, fetiše a jiné artefakty, taktéž nejí vepřové maso. Kimbanguisté se tak odkazují k tzv. animismu, respektive k původním náboženstvím subsaharské Afriky. Simon Kimbangu představuje vtělení Ducha svatého a Ježíše Krista. První věta na jejich oficiálních stránkách (Kimbanguisme.net, 2025a) zní: „Jelikož jsme kimbanguisté, musíme se učit ze života a díla Simona Kimbangua, abychom mohli psát historii kimbanguismu, jelikož jsme a budeme jeho jedinými svědky." Na první pohled se jedná o poněkud uzavřené náboženské společenství, což možná bude také jedním z důvodů, proč Simon Kimbangu není zásadnějším tématem akademických rešerší.[9] Celkově je kimbanguistická církev nejistou institucí i pro křesťanský svět. U příležitosti návštěvy papeže Františka DRK v roce 2023 vyšel článek, který již svým názvem implikuje tuto nezaškatulkovatelnost kimbangusitů: *Cesta papeže Františka do DRK: Co je kimbangusitická církev?* (Materanya & Le Normand, 2023). Autoři článku se shodují, že definice této křesťanské odnože je pro nezasvěcené nepřístupná.

Většina nám dostupných zdrojů je vůči Simonu Kimbanguovi, kimbanguismu a jeho církvi nekritická.[10] Zdroje mají charakter spíše deskriptivní, přičemž nám dostupnou výjimkou je kniha autorky Martinové (1975), jež zdůrazňuje hned několik ve svém normativním pojetí problematických aspektů. Zmiňme dva z nich: Nejprve se jedná o fakt, že ve skutečnosti neexistuje psaná teologie kimbanguistické církve (Martin, 1975: 140). Dále je kriticky pohlédnuto na dobovou hierarchii v kimbanguistické církvi (Martin, 1975: 142). Tři synové Simona Kimbangua stáli

---

8 Jedná se především o národní jazyky, upozaďované jazyky kolonizátorů, o rekonstrukci kolektivní paměti na základě studia vlastní historie, jinak řečeno socio-kulturních prvků představujících zásadní odklon od eurocentrické stereotypizované vize afrických národů. V tomto konkrétním případě se jedná také o zpěv; tanec je kimbanguistickou církví zakázán, ale zpěv je jedním z důležitých projevů víry. Tento dekoloniální přístup k národním, původně africkým jazykům téměř celou svou spisovatelskou i akademickou prací rozpracovával keňský myslitel Ngũgĩ wa Thiong'o. Podle něj není možné budovat identity subsaharských národů na evropských jazycích. Jedině ve svém rodném jazyce se člověk může sebeidentifikovat a sebeurčit. Tomuto tématu se věnuje v celosvětově známém textu *Decolonising the Mind: The Politics of Language in African Literature* (Ngũgĩ wa Thiong'o, 1986).

9 Většina sekundárních zdrojů, které jsem měl k dispozici, nepracuje přímo se svědectvími kimbanguistů. A právě těmto často těžko uchopitelným zdrojům chci v této práci dát hlas. Kimbanguisté jsou minoritou jak v rámci DRK, tak v rámci křesťanského světa, tudíž je pochopitelné, že chtějí být svými vlastními svědky a nechtějí být popisováni, analyzováni a zaškatulkováni vnější silou (ať už institucionalizovanou či např. akademickou). Slavná africká americká feministická aktivistka bell hooks (1990: 341–343) popsala naprosto jasně tuto touhu dominujícího dávat determinující definice o dominovaných, a to ve svém ještě slavnějším textu *marginality as site of resistance*. Toto je jeden z důvodů, proč většinu analyzovaných informací tento článek čerpá z oficiálních stránek kimbanguistů. Na těchto stránkách je také představen život Simona Kimbangua.

10 Dále bych chtěl zdůraznit, že existuje kimbanguistické nakladatelství, kde vyšly např. dějiny kimbanguismu, podrobná biografie Simona Kimbangua atd. Autory několika knih jsou synové Simona Kimbangua. Tyto knihy jsou však naprosto nedostupné, a to v jakékoli podobě.

do své smrti na nejvyšších pozicích své církve jakožto přímí potomci svého otce. Martinová se vymezuje proti tomuto hereditárnímu způsobu přenosu institucionalizované autority v rámci kimbanguistické společnosti. Obě snahy o typologii kimbanguistické církve s sebou nesou silné normativní odsudky, které vypovídají o neschopnosti se vymanit z partikulární evropské konfesionální perspektivy a pochopit právě tyto charakteristiky jako jisté projevy odporu či přizpůsobení se nejistým podmínkám koloniálního útlaku.

Co se týče první problematizace, fakt, že tato odnož křesťanství je interpretována v národním jazyce kikonžštině, představuje jeden z jejích nejvýznamnějších charakterů. Díky přijetí národního jazyka se obsah křesťanského náboženství naprosto zásadním způsobem otevírá Konžanům, kteří nejsou nutně zběhlí v latině ani jazyce bývalého kolonizátora.[11] V obou případech se setkáváme s eurocentrickým pohledem, tedy chápáním, které vylučuje jakékoliv odchylky od normality, tak jak ji chápeme. Veškeré jednání či projevování se, které není kompatibilní s tím naším je bráno jako patologické. Snažíme se zde tedy uchopit kimbanguismus z pozice západní logiky, a upíráme mu tak možnost náležet výhradně konžskému lidu, což je typický koloniální přístup. Stejně jako u Martinové i v mnoha jiných zdrojích západní provenience najdeme takto vykloubenou kritiku, která implikuje nesystematické uchopení této postavy a jeho hnutí právě ze strany konžských vědců, znalců, intelektuálů, ale i umělců. Nadto zdroje pocházející ze Západu často neberou v potaz hybridní charakter kimbanguismu. Této badatelské praxi je možné se vyhnout, když uznáme projevy náboženství jako více než pouhou perverzi evropských tradic, ale naopak jako právě hybridizaci kulturní struktur, která umožňuje se bránit kulturní dominanci. Očividnější příklady této rezistenční dynamiky je možné dohledat dnes na oficiálních stránkách kimbanguistické církve. Tam najdeme záložku s kimbanguistickou teologií psanou ve francouzštině. V tomto textu jsou podrobně vysvětleny kimbanguistické teologické interpretace Evangelia. Například se tam několikrát zdůrazňuje, že pro kimbanguisty je Svatý Duch podoben lidské osobě vytvořené Bohem nebo že Adam a Eva byli černé barvy pleti a byli stvořeni v Nkambě (jak otázku barvy pleti, tak Nkambu budu v článku dále rozebírat).

Kimbanguisté jsou přesvědčeni, že je jejich předchůdce zmíněn v Bibli. Slovo boží si vykládají tak, že Ježíš Kristus sám povolal Simona Kimbangua a že ve chvíli před ukřižováním předpověděl příchod konžského proroka: „Říkám vám ale pravdu: Je pro vás lepší, abych odešel. Když neodejdu, nepřijde k vám Utěšitel; když ale odejdu, pošlu ho k vám“. (J 16,7) A Simon Kimbangu podle toho, co o něm kimbanguisté hlásí, opravdu roli utěšitele sehrál, utěšitele kolonizovaného národa. Jedná se však o informace a svědectví získané výhradně od kimbanguistů samotných, především z jejich oficiálních stránek (Kimbanguisme.net, 2025b). To však není všechno, podle tohoto výkladu Písma svatého Ježíš Kristus dal Simonu Kimbanguovi dokonce jisté morální hodnoty a charakteristiky: „Až přijde, odhalí světu, v čem je hřích, spravedlnost a soud“. (J 16,8) V těchto citacích kimbanguisté hledají zakořenění subsaharského muže do Bible, tedy i do doby dávno před přícho-

[11] Pro ilustraci dodejme, že v roce 2014 okolo jedné třetiny obyvatel Demokratické republiky Kongo ovládalo francouzštinu. V prvních dvou dekádách minulého století v tomto jazyce bylo vzděláno okolo 5% obyvatelstva.

dem evropského kolonialismu. Představa Konžana, černého muže, tedy měla být vlastní vševědoucímu Ježíši Kristu, který tak stvrzoval rovnost všech před svým Otcem: „Já pak požádám Otce a on vám dá jiného Utěšitele, aby s vámi zůstal navěky“ (J 14,16). Kristus zde podle kimbanguistů předpovídá nesmrtelnost obrazu a poselství Simona Kimbangua.

Simon Kimbangu je také přímo spojován s jednou biblickou postavou jménem Simon de Cyrène (Šimon z Kyrény pocházející ze současné Libye), který pomáhal nést kříž Ježíše Krista na Kalvárii. Tato postava je zmíněna v evangeliu podle Matouše (Mt 27,32),[12] Marka (M 15,21)[13] a Lukáše (L 23,26),[14] naopak nefiguruje v Janově evangeliu (J 19,17).[15] Toto přirovnání je také velice důležité, neboť propůjčuje Kimbanguovi roli Ježíšova pomocníka i za jeho života a po jeho smrti ho pasuje do pozice dalšího mesiáše. Simon Kimbangu je revoluční postavou, která se otevřeně postavila proti koloniálnímu útlaku. Následně se budu věnovat tomu, jak podle jeho následovníků předpověděl nejenom budoucí nezávislost Belgického Konga, ale také vnitřní nezávislost jeho obyvatel na koloniálním odcizujícím dědictví. Dodnes při kimbanguistických pochodech, např. k 25. květnu jeho následovníci nosí transparenty s nápisy: „Ježíš je černoch. Je Afričan. Narodil se 25. května.“[16] Reapropriace vlastní podoby křesťanství je evidentní.

Fatální zviditelnění Simona Kimbangua

Klíčovým bodem zájmu tohoto článku jsou určité události v životě Simona Kimbangua spíše než jeho biografie. Veškeré biografické informace jsou přejaty z oficiálních stránek kimbanguistů (Kimbanguisme.net, 2025c). Jedná se o kapitoly ze života Simona Kimbangua, které jeho následovníci považují za kruciální a staví na nich obraz mučedníka, proroka, ale také bojovníka za rovnost a nezávislost.[17] Zaměřím se jen na přelomová data týkající se jeho zviditelnění, přičemž prvním z nich je rok 1915, kdy byl Kimbangu pokřtěn.[18] Brzy na to byl zaměstnán jako katecheta v British Baptist Missionary Society, tedy společnosti radikálních stoupenců protestantské reformace, a stal se věrným a zarytým následovníkem křesťanství. Primárním úkolem této společnosti byla misionářská činnost, tudíž samozřejmě představovala jeden z nástrojů koloniální moci. Kimbangu byl součástí této mocenské struktury, a vycházel tedy primárně ze západních hodnot. Začal se například velice jasně vymezovat proti čarodějnictví, tradičním africkým ná-

[12] „Cestou potkali jednoho člověka z Kyrény, jménem Šimona; toho přinutili, aby nesl jeho kříž.“

[13] „Jistý Šimon Kyrénský (otec Alexandra a Rufa) se právě vracel z pole, a když procházel kolem, přinutili ho nést mu kříž.“

[14] „Když ho odváděli, chytili jistého Šimona Kyrénského, který se vracel z pole, a naložili mu kříž, aby ho nesl za Ježíšem.“

[15] „Nesl svůj kříž a vyšel z města na místo zvané ‚Lebka‘, hebrejsky Golgota.“

[16] Článek, jehož autor je uveden pod zkratkou LM, uvádí, že Kimbanguistů je po celém světě dokonce 35 milionů (Agenzia Fides, 2023).

[17] Zde chceme zdůraznit, že Simon Kimbangu vyrůstal v tzv. Svobodném státu Kongo (1885–1908), který byl osobním vlastnictvím belgického krále Leopolda II. Jednalo se o kruté období existence této kolonie, kdy miliony Konžanů zemřely v područí tohoto brutálního vládce.

[18] O jeho přijetí evropského náboženství rovněž kolují nepotvrzené legendy, např. že našel cestu ke křesťanství díky jistému G. R. Cameronovi, britskému misionáři, který se ukryl v domě Simona Kimbangua, jejž obýval spolu se svou tetou, když ho pronásledoval rozzuřený dav. A jako poděkování za záchranu života jim Cameron požehnal.

boženstvím – nazývaných západní etnologií jako animismus[19] – či fetišistickým objektům (soškám, maskám a jiným plastickým reprezentacím tzv. animistických bohů). Několik let po svém křtu začal mít vidění Ježíše Krista, která však podle svých slov odmítal, neboť se nepovažoval za dostatečně vzdělaného a významného, aby zvěstoval Kristovo slovo. V tomto období se sám rozhodl, že baptistickou společnost opustí a uchýlil se k manuální práci.

Po nějaké době přeci jen vyslyšel hlas Ježíše Krista (není však jasné, co způsobilo změnu v jeho přístupu). Veřejné působení tohoto náboženského orátora bylo krátké, a sice od dubna do září roku 1921, nicméně i tak jeho kázání přitáhlo široké publikum.[20] Hlásal především rovnost všech bytostí na světě a brzké osvobození konžského lidu od koloniální nadvlády. Léčil také nemocné, postižené, nevidoucí či paralyzované, dokonce prý přivedl k životu mrtvou dívku, Maman Kiantondo. Všechny tyto zázraky jsou doložené pouze orálně, neexistují žádné důkazy jako například rozhovory s vyléčenými či lékařské spisy (což je naprosto přirozené pro začátek 20. století v belgické kolonii, kde bylo vše v jurisdikci koloniálních administrátorů, kteří tak spoluutvářeli konžskou historii).[21] Jeho názory a jejich obliba mezi Konžany začaly představovat znejistění neotřesitelného postavení koloniální vlády.

Simon Kimbangu také prohlašoval, že skrze něj promlouvá sám Ježíš Kristus. Nepřekvapivě se tak proti němu postavili nejen katolíci a misionáři, ale i koloniální správa. Nejenomže Kimbangu shromáždil poměrně rychle mnoho následovníků, ale také jeho propojení s Kristem neodpovídalo dobovému koloniálnímu narativu týkajícímu se nerovnosti mezi kolonizovaným a kolonizátorem. Všemi koloniálními mocnostmi propagovaná civilizační mise je toho důkazem. Necivilizovanost dominovaného byla jedním z hlavních legitimizujících prvků přítomnosti evropského kolonizátora na africkém kontinentu. V této době byl administrátorem Belgického Konga Léon Morel (1892–1970), autor následujícího výroku, který vedl k pronásledování Simona Kimbangua: „Zájem o mír a veřejný klid bezodkladně vyžaduje, aby bylo působení [Simona Kimbangua] ukončeno klidně, ale bez prodlení“ (Desroche, 1971: 12). V červnu 1921 se koloniální administrativa rozhodla vykořenit toto hnutí z veřejného povědomí, a proto její zástupci oblehli Nkambu, rodné město Simona Kimbangua. Chtěli zatknout jeho samotného i jeho nejbližší přátelé, což se jim však ve finále nepodařilo – kazatel záškodník pravděpodobně za pomoci svých četných následovníků unikl. Po této epizodě se začal svému duchovnímu úřadu věnovat potají. Vzdal se koloniální správě o několik měsíců později, konkrétně 12. 9. 1921, kdy své poslání považoval za dokončené. Okamžitě byl bez práva na právníka oficiálně obviněn za rušení veřejného pořádku, šíření falešných

[19] Přejímám tento termín, protože je užíván i na oficiálních stránkách kimbanguistů. V subsaharské části kontinentu existovala celá plejáda věr a náboženství v podobě kultu předků či duchů, ale také mnoho různých bohů odlišných podob, funkcí atd. V případě Konžského království se toto tzv. tradiční náboženství nazývá bukongo.

[20] Dnes je kimbanguistů na světě přibližně 17 milionů, což hlásí sami Kimbanguisté na svých oficiálních stránkách – jedná se však o informaci neověřenou. Oficiální informací je, že v DRK je 10% obyvatel kimbanguisty (Lemonde.fr, 2021). Zároveň i tato informace je dnes pravděpodobně nerelevantní, neboť k poslednímu oficiálnímu sčítání v DRK došlo v roce 1984. Conseil œcuménique des Eglises (2006) na svých oficiálních stránkách uvádí, že Kimbanguistů je 1,7 milionu. Zásadní rozdíl v počtu věřících mezi roky 2006 a 2021 je překvapující.

[21] Tyto informace jsou zapsané ve francouzském jazyce na oficiálních stránkách kimbanguistického hnutí.

zázraků a praktikování čarodějnictví. Posudek byl vyřčen 3. října. Kimbangu byl nejprve odsouzen k trestu smrti, jedenáct jeho stoupenců k doživotnímu vězení a zbylí tři následovníci k dvacetiletému, pětiletému a dvouletému trestu. Belgický král Albert změnil trest smrti na doživotní vězení.[22] Není úplně jasné, z jakého důvodu tak učinil, mohlo tomu být pravděpodobně ze strachu z reakce konžského obyvatelstva či snad v souvislosti s naléháním jiných katechetů.

Proroctví Simona Kimbangua

Simon Kimbangu vynesl za těch několik měsíců naprosto zásadní proroctví, která byla zaznamenána jeho následovníky. Žádný nám dostupný zdroj nepotvrzuje, že by těmto proroctvím byl přítomen někdo, kdo by se později nestal kimbanguistou. Po jeho uvěznění byly Kimbanguovy myšlenky a učení přenášeno jeho manželkou jménem Marie Muilu Kiawanga Nzitani (1880–1959). Díky ní nejenže nezanikla památka jejího manžela, ale rovněž vznikla církev nesoucí jeho jméno. Tato proroctví jsou dodnes kimbanguisty považována za duchovní probuzení černošského křesťanství.

Kimbangu ve svých proroctvích předpověděl mnohá negativní dědictví koloniálního režimu, jež budou zakořeněna v jeho zemi i po dekolonizaci. Zahlásil například, že Kongo projde dvěma nezávislostmi: První nezávislost povede Konžan a bude mít svaté požehnání, vyžene bílého muže z Konga, což se v realitě podle kimbanguistů týkalo Josepha Kasavuby. Druhá nezávislost bude prý mnohem náročnější, čímž se mohl odkazovat podle jeho následovníků k diktátorskému režimu Josepha Mobutua. Veškeré tyto historické konkretizace jsou dohledatelné na oficiálních stránkách kimbanguistů (Kimbanguisme.net, 2025d). Hlásal také vznik nového náboženství oslavujícího boha, který nebude ani bílý, ani černý, a v jehož očích si budou všichni rovni. Toto proroctví se týkalo v očích kimbanguistů zcela nevyhnutelně samotného kimbanguismu.

Idea rovnosti mezi kolonizovaným a kolonizátorem, bělochem a černochem byla na začátku 20. let minulého století dosti revoluční. Velká antikoloniální hnutí, která byla systematicky řízena, jako například négritude a její následovníci, přichází až o deset let později. Jeden pravděpodobně z nejznámějších frankofonních antikoloniálních bojovníků, martinický spisovatel Aimé Césaire (2011: 93), napsal v roce 1950: „Žádné mezilidské vztahy, ale vztahy nadvlády a podřízenosti, jež proměňuje kolonizátora v pěšáka, rotmistra, dozorce, bachaře a domorodce v nástroj výroby. Teď jsem na řadě já, abych stanovil jistou rovnici: kolonizace = zvěcňování.“ Césaire vyjádřil útlak formou neologismu, který potřebuje kontextualizace, zatímco Kimbangu vyjádřil podobnou myšlenku téměř o tři desítky let dříve a naprosto jasně a srozumitelně. V této době intelektuální elity ještě zakořeněné nebyly. Zdrcující nadvláda bílého muže a jeho socio-kulturních hodnot ponořila konžské obyvatelstvo do komplexu kolonizovaného. Jedná se o fenomén, kdy – podle Alberta Memmiho (1957) – kolonizovaný přijme svůj úděl kolonizovaného a přijme veškeré stereotypní zobrazení kolonizovaných a cítí potřebu býti civilizován. Kimbangu tak otevřel oči mnohým ohledně nerovnosti mezi kolonizovanými a kolonizátory a ve svých veřejných vystoupeních opakoval, že Konžané se nesmí mstít kolonizátorům, ale že se s nimi musí usmířit.

[22] Není možné dohledat, zda došlo také ke změně výše trestů spoluodsouzených.

Simon Kimbangu nehlásal však pouze narovnání vztahů mezi kolonizátorem a kolonizovaným skrze vzájemné uznání lidskosti. Ve svých proslovech situoval sám sebe v rámci osvobozeneckého boje, a navíc předpověděl, co se stane o bezmála čtyřicet let později ve velké části afrického kontinentu. Pravděpodobně nejznámější nejdiskutovanější a nejcitovanější proroctví pronesl 12. září 1921, několik hodin před svým dobrovolným zatčením ve městě Mbanza-Nsanda. Zaznělo v něm následující:

> Jistě mé tělo bude vystaveno ponížení a fyzickému utrpení, ale můj duch se vrhne do boje s nespravedlností šířené lidem pocházejícím ze světa temnot, který nás přišel kolonizovat. Neb jsem byl poslán, abych osvobodil konžský lid, a i celou černošskou rasu[23] ve světě. Černoch se stane bělochem a běloch černochem. Neb duchovní a morální základy, jak je známe dnes, se nevratně otřesou. […] Kongo a Afrika budou svobodné. Avšak desetiletí po osvobození Afriky budou hanebné a kruté. Neb všechny první vlády dekolonizované Afriky budou pracovat ve prospěch bělochů. […] Mnoho mladých odejde z Afriky ve víře, že naleznou bohatství v zemi bělochů. Budou mluvit všemi jazyky bělochů. Mnoho z nich bude svedeno materiálním životem bělochů. A tak se stanou kořistí bělochů. […] Neb žádná z ras na zemi nebyla tak týrána a ponižována jako černošská rasa. […] A tak vás nabádám, abyste nezanedbávali ani nepohrdali svými mateřskými jazyky. Je třeba, aby se je učily vaše děti. A také vaše vnoučata. Neb přijde čas, kdy jazyky bělochů budou zapomenuty. Bůh dal každému lidu jazyk, který má sloužit jako „spojenectví skrze komunikaci“ (Tumansi-Na-Lendo, 2024).[24]

Pravděpodobně nejodvážnější pasáž ze všech jeho proroctví týkajících se metaforické změny barvy pleti je symbolem všeobecného a zároveň vzájemného osvobození. Kimbangu ukazuje, že Konžané budou vlastními pány, stejně jako jimi jsou Belgičani v Belgii. Až toto nastane, Konžané se zbaví tíhy komplexu inferiority a běloch komplexu superiority. Je samozřejmé, že idea záměny barvy pleti jakožto obrazu svobody je na svou dobu přelomová a subverzivní (rozvratná) par excellence.[25] Dalším důležitým aspektem tohoto proroctví je vizionářská představa kulturního odcizení způsobeného koloniální přítomností na africkém kontinentu, ať už se jedná o neokoloniální vztahy etablované v mnohých bývalých koloniích po roce 1960, nebo o migrační vlny z Afriky, či jazykové odcizení. Poslední dvě zmíněné reality jsou dodnes aktuálními otázkami. Pravdou zůstává, že právě Demokratická republika Kongo je naneštěstí téměř perfektním důkazem koloniálního dědictví v této podobě. Již na začátku politického boje za nezávislost se výše zmínění Kasavubu nebo Lumumba o žádný jazykový zlom nepokusili, a francouzština tak zůsta-

[23] V překladu se držím termínů použitých v proroctví, ačkoli se jedná o názvosloví zakořeněné v koloniálním narativu.

[24] Velká část tohoto proroctví odpovídá realitě – vyjma poslední části týkající se obrody afrických jazyků.

[25] Tato – již výše zmíněná – takzvaná subverzivní hybridita – kulturní, identitární, sociální atd. – se o mnoho desítek let později stane jedním z pilířů postkoloniálního myšlení. Nejdříve bude teoretizována britsko-indickým filosofem Homi Bhabhou. Ten jako jeden z prvních udělá z hybridního stavu pozitivní termín představující možnou změnu statutu quo etablovaným koloniálními politikami. Tomuto tématu se věnuje ve svém nejznámějším eseji *Místa kultury* (Bhabha, 2012).

la a dodnes zůstává oficiálním jazykem země, ačkoli je mateřským jazykem zlomku obyvatelstva (toto je případ téměř všech frankofonních zemí afrického kontinentu).

Kvůli výše uvedeným myšlenkám Simon Kimbangu strávil ve vězení bezmála 30 let, což z jeho osoby udělalo nejdéle zadržovaného politického vězně na africkém kontinentu 20. století. Jeho pobyt za mřížemi je opředen mnoha neověřitelnými příběhy.[26] Nejenom že měl být údajně po celých třicet let trestán každý den 120 ranami bičem (Chansa & Muland, 2020), ale také měl být opakovaně nořen do díry s kyselinou či slanou vodou.[27] Rovněž se traduje, že byl několikrát utopen či zastřelen, ale pokaždé se pak znovuobjevil ve své cele. Kolují i další přehnané zkazky o mučedníkovi a sice, že mu andělé snášeli jídlo do jeho cely. Veškeré tyto příběhy se podle výkladu kimbanguistů podobají historii křesťanských mučedníků a svatých. Na oficiálních stránkách kimbanguismu (Kimbanguisme.net, 2025e) se často odkazují k postavě Šimona z Kyrény, jako by Simon Kimbangu také nesl svůj díl kříže, a tak mohl vykoupit konžský lid. Stejně tak jeho smrt připomíná akt svatého. Podle autoritativního výkladu náboženské tradice dne 4. dubna 1951 jejich prorok jako zázrakem vyšel ze své zamčené cely a počkal na překvapené žalářníky, kterým oznámil, že se do vězení jako živý už nevrátí. Stejný den byl z důvodu jistých zdravotních obtíží převezen do nemocnice, kde následně 12. října zemřel.

Kimbanguovo tělo je rovněž opředeno zázraky. Poté, co se zaměstnanci vězení rozhodli provést pitvu zemřelého, zjistili s podivem, že mu chybí vnitřní orgány. 24. března 1960,[28] když byl Simon Kimbangu exhumován po téměř devíti letech za přítomnosti i Jeho Eminence Papa Josepha Diangienda Kuntimi (nejmladšího syna Simona Kimbangua), reverenda Marcela Wanzungasa či Papa Jeana Kalamvuila,[29] vyšlo najevo, že jeho tělo nebylo dotčeno chemickými procesy spojenými s fyzickou smrtí. Nicméně znovu zde zdůrazněme, že všichni přítomní byli kimbanguisté, a je tedy nezbytné pokládat tyto příběhy jako součást legitimizační mytologie náboženského hnutí.

Dne 2. dubna 1960 bylo tělo Simona Kimbangua převezeno do Kinshasy. S průvodem bylo proneseno hlavní branou do hlavního města. Rakev s tělem byla vystavena ve čtvrti Matadi-Mayo. Svědectví o těchto událostech podal mimo jiné i řidič automobilu Pierre Biku (Dédé, 2022), který tělo Simona Kimbangua převážel. Následující den se zesnulý Kimbangu vrátil do N'Kamby, které se stalo pro kimbanguisty takzvaným Novým Jeruzalémem, místem jeho posledního odpočinku. Od 3. do 12. dubna 1960 se přišlo 113 000 poutníků dotknout sarkofágu Simona Kimbangua. Od té doby Simon Kimbangu není v očích kimbanguistů pouhou osobou, ale spíše stále přítomným nositelem hlasu Ježíše Krista, přičemž neúnavně živí jeho duchovní dědictví.

[26] Dohledat jediné svědectví některého z věznitelů či zaměstnanců vězení se nám bohužel nepodařilo.

[27] Mobutu propůjčil vězení, v němž byl Kimbangu vězněn, kimbanguistům, kteří z něj udělali poutní místo. Vana, kde měl být Kimbangu takto nelidsky mučen, existuje dodnes a slouží jako jedno z nejsvatějších míst kimbanguistů.

[28] Některé zdroje uvádějí datum 25. března.

[29] Kromě prvního zmíněného ostatní participanti delegace jsou v sekundárních zdrojích nedohledatelní.

Dědictví Simona Kimbangua

Simon Kimbangu po sobě nezanechal jen proroctví a novou odnož křesťanské církve, ale dal vzniknout i velmi specifickým místům. Existují totiž konkrétní prostory, kde Papa Simon Kimbangu uzdravoval lidi a konal zázraky – tyto prostory byly přetvořeny v zahrady pro poutníky a jsou takto udržovány dodnes. Stejně tak vězení, kde Simon Kimbangu strávil oněch třicet let, se stalo navštěvovaným poutním místem a nic se v něm nezměnilo. V Novém Jeruzalémě je stále přítomno tělo proroka nedotčené časem. Návštěvníci smějí vstoupit do mauzolea a dotknout se jeho uzavřeného sarkofágu.[30] Willy Nkunga Kamalandua podává svědectví, že v roce 2001 – kdy ještě nebyl kimbangistou, naopak byl velice skeptický k jeho učení – požádal o výjimečné otevření sarkofágu. Poté, co sestoupil do mauzolea spatřil tělo Simona Kimbangua, které opravdu vypadalo, jako by jeho majitel zemřel předchozí den. Dokonce se dotkl jeho předloktí a pocítil teplo živého těla. Na konci svého svědectví přísahá, že viděl, jak se Kimbanguovo levé oko pootevřelo (Syis 100, 2021).

Kimbanguistické hnutí se v návaznosti na svého zakladatele uchýlilo téměř výjimečně ke kikonžštině. Na základě tohoto jazykového obratu z části přetvořilo a z části přeložilo křesťanské modlitby a písně,[31] a dokonce v ní vysílá také vlastní kimbanguistickou televizi.[32] Tento akt sám o sobě představuje jisté osvojení jednoho z aspektů, kterým by měl disponovat každý svobodný národ – jazyka. V rámci tohoto opětovného zakořenění se kimbanguisté vrátili k určitým starým kikonžským spirituálním termínům, například *kintuadi*. Simon Kimbangu byl (a stále je) často spojován svými následovníky se stavem, který se nazývá právě *kintuadi*. Jedná se o specifický náboženský stav, kdy bůh, člověk a veškeré jeho výtvory jsou v jedinečném spojení. Termín lze vysvětlit dvěma způsoby. Jednak je složen ze dvou slov: *ki* (fakt či akt) a *ntuadi* (být pospolu), tedy „fakt, že vytváříme společnost“. A druhé možné vysvětlení je rozdělení na tři slova: *ki* (fakt či akt), *ntu* (náboženský vůdce) a *adi* (jeho), tedy „akt jeho spirituálního vůdce“. Obě vysvětlení termínu odpovídají jednání a existenci Simona Kimbangua, jak je přenášeno v rámci kimbanguistického hnutí. Jeho obraz a chování tedy propojuje moderní postkoloniální stát s jeho historickým předchůdcem, tedy Konžským královstvím existujícím v době před příchodem evropského dobyvatele. V tomto období byl kikonžský jazyk dominantním africkým jazykem této oblasti, a proto je návrat ke kikonžštině významným aktem revolty. A to nejenom v době koloniální nadvlády, ale i po roce 1960, kdy byla francouzština ustanovena jako oficiální jazyk, tudíž veškeré národní jazyky byly marginalizovány. Zdůrazněme, že tato dvojjazyčnost se propisuje i do samotného hnutí: Písně, modlitby či kázání jsou v kikonžštině, ale oficiální stránky jsou ve francouzštině stejně jako například publikace v kim-

[30] Tento fakt potvrzuje i současný článek na téma kimbanguismu, zveřejněný v ženevských novinách (Tribune de Genève, 2017).

[31] Tyto náboženské písně jsou dostupné na oficiálním webu kimbanguistické církve. Je jistě zajímavé zmínit, že jedna z těchto písní přímo odkazuje na černocha, a několik jiných dokonce na černošskou rasu (ve francouzštině *Noir* a *race noire*). I zde je tedy evidentní přivlastnění koloniální terminologie založené na esencialismu a rasismu.

[32] Ta se jmenuje *Congo Kimbangu TV La Voix de Dieu* (Kongo Kimbangu TV Hlas Boha). Už v názvu se odkazují k předkoloniálnímu dědictví Konžského království. V televizních pořadech lze sledovat kimbanguisty a jejich každodenní aktivity, veřejná kázání, modlitby atd.

banguistickém nakladatelství. Realita, která by byla dána jako důkaz kulturního odcizení, může být také interpretována jako subverzivní hybridita ve smyslu již zmíněného Bhabhy (stejně jako samotné náboženské kořeny Simona Kimbangua a následně jeho hnutí).

Simon Kimbangu užíval ve svých kázáních pod širým nebem[33] další národ utvářející termín v jazyce kikongo, a to *katiopa*. Jedná se o polysémantické slovo odkazující se na označení pro celý africký kontinent jakožto celek, který je schopen fungovat autonomně na jakékoliv externí síle či mocnosti, nebo dokonce pomoci. Referuje se také k národu tvořícího výše zmíněné Velké Kongo neboli Konžské království založené na konci 14. století a existující až do doby, kdy se etablovala evropská koloniální nadvláda. Vládnoucí etnickou skupinou byl lid Bakongo, tedy Kongové, z něhož pocházel i sám Simon Kimbangu. Termín *katiopa*, jakožto součást idealistického obrazu předkoloniální minulosti, také odkazuje k době, kdy obyvatelé subsaharské Afriky žili v harmonii se sebou samými, s ostatními národy a s prostorem, jinak řečeno, s celým universem a kosmickými silami. Jedná se tedy o sentimentalismus vlastní osvoboditelským hnutím odkazujícím se k oslavované minulosti před příchodem tyrana. V tomto smyslu tento termín Simon Kimbangu užíval – chtěl tuto epochu obnovit ve svých kázáních, tedy i v myslích svých následovníků.[34]

Termín *katiopa* je partikulárně významný pro vytvoření a znovu zakořenění konžského národního společného cítění – ve smyslu západního chápání termínu národ[35] –, které bylo kontinuálně a vědomě ničeno koloniálními politikami s cílem primárně rozdělit, či spíše roztříštit jednotu kolonizovaných národů, jejich pospolitost a pocit přináležitosti k národu, etnické skupině, či dokonce rodině. Takto denaturalizované společnosti bylo samozřejmě mnohem snazší ovládat. Simon Kimbangu rehabilitoval představu staletí trvajícího království, jakým bylo Kongo, jakožto kulturně-identitární opěrný bod pro kolonizované Konžany. Stal se tak jedním z nejvýznamnějších nositelů národních hodnot budoucí Demokratické republiky Kongo. Odkaz na předkoloniální minulost přispěl v první čtvrtině dvacátého století sedmimílovým krokem k probuzení velké masy lidí žíznících po svobodě a identitární jistotě, která jim byla násilně odebrána několik generací zpět.

Simon Kimbangu se od padesátých let minulého století – tedy v době antikoloniálního boje – stal symbolem svobodného Konga (budoucí Demokratické republiky Kongo). Nejenom jako náboženský vůdce, ale také jako obroditel. Fakt, že byl uvězněn za své antikoloniální myšlenky z něho udělalo téměř dokonalý národotvorný monument. Téměř všechny vlády Demokratické republiky Kongo se zmocnily

---

[33] Tato informace pochází z oficiálních stránek kimbanguistického hnutí (Kimbanguisme.net, 2025f). Jeho následovníci ho propojují s touto částí konžské historie, např. v přednášce Coovi Gomeze (Danslazone TV, 2022).

[34] Kimbanguovo užívání tohoto termínu a jeho striktní odmítání všeho spojeného s tzv. animistickými náboženstvími by se mohlo zdát být v protikladu. Tak tomu však není, neboť *katiopa* daleko přesahuje pouze náboženské chápání světa. Odkazuje se k obrazu konžské společnosti nedotčené koloniálními mocnostmi, tudíž pokládat si otázku, kde byla pro Kimbangua hranice mezi tradičním a kacířským, je vykloubené. Tento termín si rovněž neprotiřečí s křesťanskými hodnotami, spíše je propojuje s Konžským královstvím.

[35] Simon Kimbangu byl vychován ve školách předávající tyto západní hodnoty, a tudíž nevyhnutelně aplikoval tato přejatá chápání společenského fungování na historii Konžského království, jež chápal jako národ sjednocený například právě již zmíněným kikonžským jazykem, společnou historii atd.

obrazu Kimbangua. V prvním prezidentovi Josephovi Kasa-Vubovi viděli někteří jeho voliči nástupce Simona Kimbangua. On tento obraz nepřiživoval ani nevyvracel. Nikdy se však kimbanguistou nestal, ale zároveň se nestavěl proti proroctvím Simona Kimbangua. Později, nechvalně známý konžský diktátor Joseph Mobutu v roce 1971 v rámci procesu zairianizace[36] (ve frj. zaïrianisation) zakázal všechny náboženské církve a sekty kromě katolické, protestantské a kimbanguistické. Zároveň se o něm ví, že minimálně jednou byl v přímém kontaktu se Simonem Kimbanguem, když byl ve vězení v Elizabethville, kde Mobutu sloužil jakožto člen *Force publique*. Je známo, že Mobutu pronesl či pronášel do vězení dopisy Kimbanguovi od jeho rodiny. Mobutu znal také již zmíněného nejmladšího syna Simona Kimbangua, Diangienda Kuntima (1918–1992),[37] kterého potkal 15. září 1950, tedy ještě před smrtí jeho otce. Kuntima prohlásil, že vždy byl přítelem budoucího diktátora.[38] Toto přátelství v očích mnoha Konžanů zdiskreditovalo kimbanguistické hnutí. Velice pozitivně se ke kimbanguistům a památce Simona Kimbangua postavil stávající prezident Félix-Antoine Tshisekedi Tshilombo, který roku 2023 udělal z 6. dubna[39] konžský státní svátek na památku Simona Kimbangua a označil ho za zosobnění afrického sebeuvědomění. Stejná hlava státu své prezidentské letadlo pojmenovala jako Simon Kimbangu. Pravděpodobně se jedná o metaforický odkaz k prorokovu nanebevzetí.

Nakonec je třeba problematizovat státotvorný či národotvorný význam dědictví Simona Kimbangua, který je neslučitelný se svobodou duše či ducha tak, jak je představována v křesťanském náboženství (svoboda skrze učení Ježíše Krista a zároveň jeho milost). Učení o rovnosti předávané Kimbanguem mělo vést nevyhnutelně k vnitřní svobodě těch, kdo ho vyslyší. Podle svědectví kimbanguistů taktéž představoval ono zosobnění milosti, když léčil své krajany bez rozdílu, nehledě na jejich postavení či majetky, a nikdy nic za tyto činnosti nevyžadoval. Je patrné z dostupných zdrojů, že Simon Kimbangu v momentě, kdy vyslyšel Ježíšův hlas, opustil své hmotné majetky a vydal se šířit pravdu o Ježíšovi (Kimbanguisme.net, 2025c). Stejně tak ve vězení nic nevlastnil (zcela pochopitelně), tedy takřka polovinu svého života žil zbaven všech materiálních okovů. Na základě určitých sdílených charakteristik životních příběhů Ježíše Krista a Simona Kimbangua, které poukazují na asketický způsob života a rovnostářské poselství, poté dochází k zdůraznění jistých aspektů osvoboditelského světonázoru.

Jak jsem však ukázal výše, Simon Kimbangu byl několika konžskými režimy využit jakožto státotvorný hnací motor. Bylo tak učiněno jednak na základě jeho egalitářského postoje vůči představitelům koloniálního systému, jednak byl vyzdvihován také pro svůj odboj vůči koloniálnímu vězeňskému systému nebo pro jím iniciovaný proces poafričtění křesťanské víry, která byla jinak pod hrozbou

[36] Jedná se o politicko-sociální proces, kdy se Demokratická republika Kongo přejmenovala na Zair, obyvatelé, stejně jako názvy ulic, institucí atd. se museli zbavit západního punce, tedy nechat se přejmenovat. Mobutu šel příkladem a odvrhl své západní jméno Joseph a přijal nové: Sese Seko. Tento proces je také nazýván *authenticité*.

[37] V posledních letech kolonizace pracoval pro koloniální belgickou administrativu, což však neotřáslo jeho vůdčí pozicí v kimbanguistické církvi.

[38] Rozhovor, v němž sám Diangienda Kuntima uvedl tyto informace, byl realizován v rámci pořadu Kimbangunews (2018). Přesný rok vydání však není známý.

[39] Učinil tak *Opatřením číslo 23/042 30. března*. A 6. duben je svátkem *Boje Simona Kimbangua a afrického sebeuvědomění* (*Journée du Combat de Simon Kimbangu et de la Conscience Africaine*).

násilí vnucována v jiných částech kolonizované Afriky, či také pro jeho exhortaci Konžského království. Poslední zmíněný záměr je úzce spojován s upevňováním společné paměti Konžanů. Ve všech těchto případech se Simon Kimbangu jaksi vymyká obrazu náboženského osvobození ducha, které by mělo stát mimo veškeré socio-politické pochody. A zde se obraz Simona Kimbangua jakožto nositele Ježíšova hlasu z tohoto úhlu pohledu vymyká obrazu nositele individuálního osvobození ducha, stává se postavou hýbající socio-politickými pochody ať už přímo svým učením, nebo pak dále oportunistickým využitím jeho odkazu.

Závěr

Kimbanguova proroctví dala naději Konžanům na sebeurčení, auto-identifikaci a sebereflexi v rámci mocenských vztahů uvnitř koloniálních struktur. Zakladatel kimbanguismu přinesl vizi rovnosti v době, kdy marginalizační koloniální politiky byly etablovány na veškeré úrovně fungování kolonizované společnosti. Dodnes stoupenci kimbanguismu přenášejí učení Kimbangua ve svých písních, modlitbách či hudbě. Pokračují v jeho hlásání svobody a vyrovnanosti se sebou samým.

Simon Kimbangu je dodnes pro své stoupence symbolem hrdosti a spasení před zánikem v moři koloniálního násilí. Jeho učení představuje probuzení konžského ducha, a to skrze národní jazyk kikonžštinu a znovuprobuzení předkoloniální minulosti. Kimbanguisté organizují téměř veškeré aktivity v kikonžštině, a to v zemi jejímž oficiálním jazykem je od dekolonizace francouzština. Tento jazyk ožil a zakořenil se v každodenním životě mnoha milionů obyvatel. Stejně tak i pro širokou veřejnost je Simon Kimbangu osobností představující jeden z prvních antikoloniálních odbojů. Avšak jak jsem napsal výše, pro mnoho Konžanů byla tato křesťanská odnož zdiskreditována kvůli spolupráci jejích představitelů s politickým režimem – především režimem diktátora Mobutua.

Kimbanguisté vidí v Simonovi Kimbanguovi odraz Ježíše. Choval se podle přikázání a následoval vzor Krista. Jeho dobrota a nekonečná ochota pomáhat z něho udělaly v očích jeho následovníků opravdové ztělesnění Božího Syna, který je připraven se pro ostatní obětovat. To také eventuálně dělá, a proto si kimbanguisté den jeho smrti připomínají a oslavují. Zároveň však vytvořili obraz Kimbangua jakožto revolučního povstalce proti koloniálnímu útlaku, hlásajícího rovnost mezi všemi bytostmi. A nejen proto Simon Kimbangu odmítal násilí v jakékoliv podobě a prosazoval taktiku udobření a vzájemného odpuštění, které povede k lepší budoucnosti.

Na druhou stranu bezbřehá adorace Simona Kimbangua jeho stoupenci by jistě mohla otřást v DRK jeho obrazem osvoboditele kolonizovaných myslí, který představuje jeden z nejkomplexnějších případů dekoloniálního vyrovnání se s minulostí. Zároveň je nicméně evidentní, že kimbanguismus byl (a stále je) jednou z cest z odcizení způsobené aplikací koloniálních politik. Obrovské množství příběhů – především spojených s nelidským mučením Simona Kimbangua ve vězení (tolik přesahující mučení Ježíše Krista před ukřižováním) – však odkaz Kimbangua-světce spíše znehodnocuje jeho společensko-revolucionářský charakter, jelikož dochází k přehnané individuální mytizaci jeho následovníky. Jak jsem se snažil poukázat využitím rozhovorů atd., jedná se o mytizaci na úrovni orální. A i v tomto ohledu se kimbanguismus přibližuje orální kultuře vlastní této oblasti před přícho-

dem kolonizátora. A tento sdílený prostor funguje právě v kikonžském jazyce, což z něho dělá většinově těžko uchopitelné téma.

Žádný z dostupných zdrojů neanalyzuje postavu Simona Kimbangua na pomezí dvou revolt a dvou svobod: revolta proti koloniálnímu útlaku a proti duchovnímu útlaku a svoboda národa a svoboda ducha. Není tak zcela jasné, jestli Simon Kimbangu přeci jen není obrazem vytvořeným k čistě profánním účelům národní politiky a k nastolení pocitu přináležitosti k symbolu, který překlenuje propast mezi předkoloniálním a postkoloniálním obdobím. Zde je zajímavé uvést název studie známého konžského filozofa Sindy Martiala (1978) *Simon Kimbangu, prophète et martyr zaïrois*, ve kterém je Kimbangu definován jako zairský mučedník a prorok, a to přes fakt, že Demokratická republika Kongo se přejmenovala na Zair v roce 1971, tedy 20 let po Kimbanguově smrti. Není tedy apropriace Kimbangua konkrétním režimem poměrně patrná? Nebo je opravdovým nositelem náboženské pravdy, která má otevřít možnosti vedoucí k dosáhnutí duchovního osvobození, jež není nezbytně spojené s kulturně identitárními aspekty moderní postkoloniální konžské společnosti nehledě na tato úskalí? Ačkoli odpověď na tyto otázky nemáme a ani mít nemůžeme, představil jsem v tomto článku hlavní aspekty veřejného vystupování Simona Kimbangua a analyzoval jejich možné důsledky. Postava Kimbangua je tak bezesporu zajímavá díky tomuto napětí mezi různorodými interpretacemi odlišných skupin jeho stoupenců či obdivovatelů. Pro mnohé se stala symbolem legitimity jejich bojů, ať už politických, osvoboditelských či náboženských.

Seznam použité literatury

Prameny

Agence d'Information d'Afrique Centrale. (2017/5/27). *Religion: les Kimbanguistes du Congo célèbrent la fête du 25 mai*. Nalezeno [15.1.2025] na https://www.adiac-congo.com/content/religion-les-kimbanguistes-du-congo-celebrent-la-fete-du-25-mai-64702.

Agenzia Fides. (2023/1/28). *AFRIQUE / R.D. CONGO - Qu'est-ce que l'"Église kimbanguiste" ?* Nalezeno [28.1.2025] na https://www.fides.org/fr/news/73338-AFRIQUE_R_D_CONGO_Qu_est_ce_que_l_Eglise_kimbanguiste.

Biblenet.com. (1985). Český ekumenický překlad. Nalezeno [7.8.2025] na https://www.biblenet.cz.

Chansa, F. & Muland, B. (2020). *Simon Kimbangu, homme au parcours miraculeux* [film]. [YouTube]. Nalezeno [29.10.2024] na https://www.youtube.com/watch?v=uP38GbIqXto.

Conseil œcuménique des Eglises. (2006/1/1). *Église de Jésus Christ sur la terre par son envoyé spécial Simon Kimbangu*. Nalezeno [28.1.2025] na https://www.oikoumene.org/fr/member-churches/church-of-jesus-christ-on-earth-by-his-special-envoy-simon-kimbangu.

Danslazone TV. (2022/5/16). *Kongo Katiopa* [YouTube]. Nalezeno [1.11.2024] na https://www.youtube.com/watch?v=d_gMAiB0Y-w.

Dédé, D. B. (2022). *Papa Simon Kimbangu: Rapatriement du corps: Récit du chauffeur Pierre Biku*. Paris: L'Harmattan.

Kimbanguisme.net. *Messages du Chef spirituel*. Nalezeno [15.1.2025a] na http://archives.kimbanguisme.net/.

Kimbanguisme.net. *Kimbanguisme*. Nalezeno [15.1.2025b] na http://archives.kimbanguisme.net/kimbanguisme/kimbanguisme1.htm.

Kimbanguisme.net. *Simon Kimbangu*. Nalezeno [15.1.2025c] na http://archives.kimbanguisme.net/sk/sk.htm.

Kimbanguisme.net. *Bibliotheque*. Nalezeno [15.1.2025d] na http://archives.kimbanguisme.net/bibliotheque/biblio.htm.
Kimbanguisme.net. *Théologie*. Nalezeno [15.1.2025e] na http://archives.kimbanguisme.net/theologie/theologie1.htm.
Kimbanguisme.net. *Psaumes de Kimbangu*. Nalezeno [15.1.2025f] na http://archives.kimbanguisme.net/bibliotheque/psaumes/ps1.htm.
Kimbangunews. (2018/3/10). *Qui est Papa Simon Kimbangu, Interview Papa Diangienda Kuntima*. [YouTube]. Nalezeno [28.10.2024] na https://www.youtube.com/watch?v=k-CDrfdFqTXI.
Syis 100. (2021/10/7). *LES CORPS INTACT DE PAPA SIMON KIMBANGU*. [YouTube]. Nalezeno [29.10.2024] na https://www.youtube.com/watch?v=qA4fIXiWt8g.
Tumansi-Na-Lendo. *PROPHETIE faite le 10 septembre 1921*. Nalezeno [22.11.2024] na http://archives.kimbanguisme.net/bibliotheque/docs/docs/art_20010910_tnl.htm.

Sekundární literatura

Bazizidi, B. (2015). *Simon Kimbangu, une nouvelle ère de l'histoire*. Paris: Edilivre.
Bhabha, H. K. (2012). *Postkoloniální myšlení III: Místa kultury*. Přel. M. Ritter. Praha: tranzit.cz.
Césaire A. (2011). Rozprava o kolonialismu. In V. Havránek (Ed.). *Postkoloniální myšlení II* (pp. 55–85). Přel. I. Kozelská. Praha: tranzit.cz.
Desroche, H. (1971). D'un Evangile à une Eglise: Note sur le Kimbanguisme et la diversité de ses images. *Archives de sciences sociales des religions*, *31*(1), pp. 7–14.
Diop, B. (1960). *Leurres et Lueurs*. Paris: Présence Africaine.
Elikia, M. & Kivilu, S. (2014). *Simon Kimbangu: le prophète de la libération de l'homme noir*. Paris: Harmattan.
Gampiot, A. M. (2017). *Kimbanguism: An African Understanding of the Bible*. Pennsylvania: Penn State University Press.
Hochschild, A. (1999). *King Leopold's Ghost: A Story of Greed, Terror, and Heroism in Colonial Africa*. Boston: Houghton Mifflin.
hooks, b. (1990). marginality as a site of resistance. In Ferguson, R. et al (Eds.). *Out There: Marginalization and Contemporary Cultures* (pp. 341–343). Cambridge MA: MIT Press.
Chomé, J. (1959). *La Passion de Simon Kimbangu. 1921–1951*. Bruxelles: Les Amis de Présence africaine.
Klíma, V. (1977). *Černý Orfeus*. Přel. Vladimír Klíma, Pavel Šrut, Jiří Žáček. Praha: Československý spisovatel.
Lemonde.fr. (2021/4/6). RDC: pour ses 100 ans, l'Eglise kimbanguiste communie avec les pouvoirs en place. *Le Monde*. Nalezeno [15.1.2025] na https://www.lemonde.fr/afrique/article/2021/04/06/rdc-pour-ses-100-ans-l-eglise-kimbanguiste-communie-avec-les-pouvoirs-en-place_6075745_3212.html.
Luwawanu, F. (2009). *Kimbangu le plus vieux et le plus jeune des ancêtres de l'humanité*. Grigny: Bibliorama et EKI.
Martial, S. (1978). *Simon Kimbangu, prophète et martyr zaïrois*. Dakar: Nouvelles Éditions africaines.
Martin, M.-L. (1975). *Kimbangu an African Prophet and His Church*. Grand Rapids: William B. Eerdmans.
Materanya, P. & Le Normand, X. (2023/1/31). Voyage du pape François en RD-Congo: qu'est-ce que l'Église kimbanguiste? *La Croix International*. Nalezeno [18.1.2025] na https://www.la-croix.com/Religion/Voyage-pape-Francois-RD-Congo-quest-lEglise-kimbanguiste-2023-01-31-1201253172.
Mboukou, S. (2010). *Messianisme et modernité: Dona Béatrice Kimpa Vita et le mouvement des antoniens*. Paris: L'Harmattan.

Memmi, A. (1957). *Portrait du colonisé, précédé du portrait du colonisateur*. Paris: Buchet/Chastel.

Ngũgĩ wa Thiong'o (1986). *Decolonising the Mind: The Politics of Language in African Literature*. Portsmouth: Heinemann Educational.

Plasman,. P.-L. (2017). *Léopold II, potentat congolais: l'action royale face à la violence coloniale*. Bruxelles: Racine.

Sinda, M. (1978). *Simon Kimbangu, prophète et martyr zaïrois*. Paris: ABC.

Thornton, J. K. (1998). *The Congolese Saint Anthony: Dona Beatriz Kimpa Vita and the Antonian Movement, 1684–1706*. Cambridge: University of Cambridge Press.

Tribune de Genève. (2017/6/4). *Jésus «a changé d'adresse», il vit au Congo*. Nalezeno [19.1.2025] na https://www.tdg.ch/jesus-a-change-d-adresse-il-vit-au-congo-558570975318.

Van Reybrouck, D. (2010). *Congo: een geschiedenis*. Amsterdam: De Bezige Bij.